

Beleidssamenvatting

Partnermigratie van derdelanders naar Vlaanderen en Brussel.

**Een kwantitatieve en kwalitatieve studie in opdracht van de Vlaamse Overheid en het
Europees Integratie Fonds**

Gertjan Desmet

Dimitri Leys

Wouter Ronsijn

Promotoren:

Frank Caestecker

John Lievens

Bart Van de Putte

Beleidssamenvatting

Als voornaamste bron gebruiken we de gegevens van het Rijksregister (zie sectie 4.2.3). De partnermigraties in het databestand zijn geselecteerd op basis van de IT 202-code voor partnerschappen met derdelanders. Het gaat hier om *alle* partnerschappen, dus huwelijken en samenwoningen. Op die manier krijgen we informatie over aantallen partnermigraties, de landen van herkomst van de partners, kenmerken van de resident en kenmerken van de partnermigrant. Aangezien de IT 202-code pas betrouwbaar is vanaf 2008, bespreken we hier partnermigratie voor de periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2011. We bespreken partnermigraties naar het Vlaamse en Brusselse Gewest. Voor meer gedetailleerde informatie zie ook: landenfiches, fact sheet en spreidingskaarten. Deze gegevens worden aangevuld met het aantal visa afgeleverd voor familiehereniging door Buitenlandse Zaken in de periode 2005-2010 (voor meer gedetailleerde informatie zie sectie 4.2.2.). Op die wijze kunnen we partnermigratie kwantitatief duiden. De mate waarin partnermigratie gereguleerd wordt, komt aanbod in de kwalitatieve analyse van het immigratiebeleid, gebaseerd op regelgeving en administratieve praktijk (voor meer gedetailleerde informatie zie sectie 4.1.).

Op basis van deze gegevens bespreken we eerst enkele algemene bevindingen (sectie 2.1.). Voor enkele van deze algemene bevindingen (aandeel samenwoningen, leeftijd bij partnermigratie, Europa-route) gaan we in sectie 2.2. dieper in op het beleid ter zake. De algemene bevindingen moeten voorzichtig geïnterpreteerd worden, gezien er duidelijk verschillende logica's achter partnermigraties schuilgaan. Deze verschillende logica's worden besproken in sectie 2.3. We eindigen met enkele richtlijnen voor de verdere monitoring van de partnermigratie (sectie 2.4.).

1. Algemene bevindingen

- *Grootte van de instroom*

In 2008 en 2009 komen ongeveer 9000 personen via partnermigratie naar het Vlaams en Brussels Gewest. Het aantal is iets lager voor 2010. Het aantal voor de eerste helft van 2011 is vrij laag, maar conclusies omtrent het totaalcijfer van 2011 zijn voorbarig gezien maandelijkse schommelingen bij partnermigratie.

Tabel 1. Partnermigraties naar Vlaams en Brussels Gewest per jaar

	2008	2009	2010	Eerste helft 2011	Totaal
Vlaams en Brussels Gewest	8961	9357	8419	3311	30048

Bron:

Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest

- *Top 15-landen van herkomst*

Tabel 2 toont de top 15 van landen naar het aantal partnermigraties gemeten op basis van de nationaliteit van de partnermigrant. Marokko en Turkije zijn de belangrijkste herkomstlanden. Naast Marokko en Turkije zijn er geen landen die meer dan 5% van het totale aantal op zich nemen. Partnermigratie is echter geen exclusief Marokkaans en Turks fenomeen. Beide landen nemen samen 43,7 percent van het totaal aantal partnermigraties in (waarvan 10,8% voor Turkije en 32,9% voor Marokko). Iets meer dan de helft van de partnermigraties gaat naar het Vlaamse Gewest (57%). Bij deze verschillen tussen de beide gewesten zijn er echter grote verschillen per nationaliteit.

Tabel 2. Top 15 landen van herkomst (2008-30 juni 2011, Vlaams en Brussels Gewest).

Nationaliteit bij geboorte van de partnermigrant	Aantal partnermigraties	% in Vlaams gewest	% in Brussels gewest	% van land in algemeen totaal
Marokko	9885	41	59	32,9
Turkije	3246	73	27	10,8
(ex-)Sovjet-Unie	1349	74	26	4,5
Brazilië	1108	49	51	3,7
(ex-)Joegoslavië	970	61	39	3,2
Thailand	928	92	8	3,1
Tunesië	747	56	44	2,5
Algerije	690	37	63	2,3
India	608	68	32	2,0
Ghana	600	82	18	2,0
Filippijnen	562	91	9	1,9
China /Volksrep./	536	79	21	1,8
Congo (Dem. Rep.)	466	34	66	1,6
Nigeria (Fed.Rep.)	414	83	17	1,4
Verenigde Staten van Amerika	403	61	39	1,3
Totaal	30048	57	43	100

Bron: Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest

- Clusters

Onderstaande tabel toont het percentage partnermigraties voor de onderscheiden clusters (zie 3.3 en index landenfiches). De landen die afzonderlijk vermeld staan, zijn niet opgenomen in de landenclusters. Ook deze tabel onderstreept de vrij grote verscheidenheid onder de herkomstlanden. 11% van de partners is afkomstig uit Subsahara Afrika (naast 1,6% voor Congo), bijna 10% uit Latijns Amerika en de Caraïben en 8,5% uit het Midden Oosten en Noord-Afrika.

Tabel 3. Partnermigraties naar land van herkomst ingedeeld in clusters (2008-30 juni 2011, Vlaams en Brussels Gewest).

Nationaliteit bij geboorte, in clusters, van de partnermigrant	2008 - 30 juni 2011
	%
Marokko	32,9
Subsahara Afrika (excl. Congo)	11,0
Turkije	10,8
Latijns-Amerika en de Caraïben	9,7
Midden-Oosten en Noord-Afrika (Excl. Marokko en Turkije)	8,5
Oost-Azië en de Pacific	5,9
Bruiddonorlanden	5,0
Ex-Sovjet-Unie	4,9
Oost-Europa (niet-EU)	4,8
Hogere inkomenslanden	3,3
West -en Centraal-Azië	1,6
Congo (Dem. Rep.)	1,6
Andere landen	0,1
N	30048

Bron: Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest

- *Evolutie van de instroom*

Op basis van de visa-gegevens, een bron echter met heel wat ruis (zie sectie 4.2.2.), kan voor België gedurende de periode 2005 tot 2010 gesproken worden van een stabiele instroom.

Voor wat de gevestigde migrantengemeenschappen betreft, merken we in de visa-data een eerder duurzame dalende trend over de hele periode zowel voor de partnermigratie uit Turkije als uit Marokko. De rijksregisterdata laten niet toe, gezien de korte tijdsperiode, de dynamiek van de partnermigratie aan te geven, maar laten wel toe om de trends uit de visa-data al dan niet te bevestigen. De dalende trend kan inderdaad bevestigd worden voor Vlaanderen voor de Turkse (van 997 naar 910) en de Marokkaanse migratie (van 3098 tot 2611) in de periode 2008-2010. De nieuwere migraties daarentegen kennen een andere dynamiek. Partnermigratie naar België uit hogere inkomenslanden als de Verenigde Staten (en Japan) bijvoorbeeld lijkt, op basis van de visa-data in stijgende lijn te gaan. Een stijgende trend die nauwelijks bevestigd wordt voor Vlaanderen voor de periode 2008-2010 (van 287 naar 296). Partnermigratie uit de klassieke bruiddonorlanden naar België blijft op basis van de visa-data eerder stabiel, wat bevestigd wordt door de rijksregisterdata voor Vlaanderen (van 441 naar 455).

- *Een vrouwelijk fenomeen*

De geslachtsratio van de partnermigratie bedraagt 63. Dit betekent dat er slechts 63 mannelijke partnermigranten zijn op 100 vrouwelijke partnermigranten. Er zijn verschillende structurele redenen die dit kunnen helpen verklaren. 1. Het hoge aandeel vrouwen hangt samen met het fenomeen van de bruiddonorlanden. 2. Mannen zijn (licht) oververtegenwoordigd in de immigratie in het algemeen (Jaarverslag Migratie 2010). 3. De geslachtsratio van de vreemde bevolking in het Vlaams en Brussels Gewest is voor veel nationaliteiten groter dan 100 (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2008). De twee laatst genoemde elementen kunnen door het creëren van een geslachtsonevenwicht op de lokale partnermarkt tot een vervrouwelijking van de partnermigratie leiden.

- *Leeftijd bij partnerschap (zie sectie 2.2.)*

9% van de migratiepartners en 6% van de residenten is jonger dan 21 jaar. Bij de residenten is het aandeel 35-plussers 40%, bij de partners slechts 21%. De overige vallen in de middencategorie 21-34 jaar.

- *Oudere mannen, jongere vrouwen*

Bij mannelijke residenten is 37% minstens 10 jaar ouder dan de partner, terwijl slechts 1% minstens 10 jaar jonger is dan de partner. Bij vrouwelijke residenten is slechts 7% minstens 10 jaar ouder dan de partner, terwijl 8% minstens 10 jaar jonger is dan de partner. Een leeftijdsverschil in het voordeel van de mannelijke partner is een vaak voorkomend fenomeen in alle partnerschappen. Desalniettemin is het leeftijdsverschil tussen mannelijke residenten en vrouwelijke migratiepartners uitgesproken.

- *Hoog en toenemend aandeel samenwoningen (zie sectie 2.2.)*

Voor alle jaren bedraagt het aandeel samenwoningen 12%. In 2008 was dit 8%, in 2010 reeds 16%, en in 2011 17%.

- *Plaats waar het partnerschap gesloten werd (zie sectie 2.2.)*

63% van de partnerschappen werd gesloten in het buitenland.

- *Residenten: nationaliteit bij geboorte en bij partnerschap*

25% van de residenten was Belg bij geboorte, 16% is EU-burger en 59% derdelander. Dit betekent dus dat (minstens) 59% van de partnermigratie bestaat uit partnerschappen van mensen met een nationaliteit van een derdeland of Belgen die behoren tot een etnische minderheid afkomstig uit een derdeland. Dit laatste blijkt ook uit het aandeel derdelanders bij partnerschap, welke merkkelijk lager is dan bij geboorte, namelijk 22%.

- *Residenten: aandeel 2de generatie*

Het aandeel van de 2de generatie onder de residenten is beperkt (20%), doch zeer variabel naar land van herkomst van de partnermigrant.

- *Residenten: verblijfsduur*

48% van de residenten was minstens 20 jaar vóór de relatie in België. 14% van de residenten was maximaal 2 jaar vóór de relatie in België.

- *Europa-route (zie sectie 2.2.)*

EU-burgers, niet-Belgen, die zich in Vlaanderen vestigden en zich door een derdelander-partnermigrant laten vervoegen, zijn gebruikers van de Europa-route. Het problematische gebruik van de Europa-route voor partnermigratie bedraagt maximaal 11% van de totale instroom. Nederlanders zijn hierbij oververtegenwoordigd (2209, of 67% van het totaal).

- *Geografische spreiding*

Brussel heeft een aandeel van 43% in het totale aantal partnermigraties. Na Brussel, is de provincie Antwerpen het sterkst vertegenwoordigd (24%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (12%). Binnen Vlaanderen neemt het buitenstedelijk gebied toch ook 28% van het totale aantal partnermigraties in. Bij de spreiding naar gemeente in absolute aantallen springen uiteraard de steden in het oog, al zijn er in quasi alle gemeenten op zijn minst een aantal partnermigraties opgetekend (zie ook spreidingskaarten in sectie 4.2.3.).

2. Specifieke beleidsgerelateerde bevindingen

- *Plaats waar het partnerschap gesloten werd en de juridische vorm van dit partnerschap*

63% van de partnerschappen werd gesloten in het buitenland. De migrantengemeenschappen gegroeid uit de arbeidsmigratie van de jaren '60 hebben wat betreft de hoogste score (71% Marokko, 80% Turkije). Vooral Brazilië (67%), de hogere inkomenslanden (59%), de voormalige Sovjetunie (58%), de bruiddonorlanden (48%) en Congo (44%) hebben een belangrijk aandeel van partnerschappen gesloten in België. Dit lage cijfer voor de bruiddonorlanden werd bevestigd door de visa-cijfers: zo komen in de periode 2008-2010 20% van de partnermigranten uit de bruiddonorlanden met een visum met het oog op het afsluiten van een partnerschap, welke het hoogste aandeel is van alle clusters.

Het sluiten van een partnerschap in het buitenland en vooral een derdeland is (bijna) uitsluitend mogelijk bij een huwelijk. De mogelijkheid voor partnermigratie bestaat niet enkel voor gehuwde paren. Ook het geregistreerd samenwonen is een juridische basis voor partnermigratie. Deze mogelijkheid werd geïntroduceerd in 1997 en werd in 2006 ingeschreven in de Vreemdelingenwet. Voor de periode 2008-2011 bedraagt het aandeel samenwoningen 12%. Een lineaire stijging is te zien van 8% in 2008 naar 17% in 2011. Vooral de partnermigratie uit Latijns-Amerika en de Caraïben (in het bijzonder Brazilië (25%) en Suriname (61%)), de hogere inkomenslanden (in het bijzonder de Verenigde Staten (37%)) en de bruiddonorlanden (20%) zijn verantwoordelijk voor dit aandeel in de totale partnermigratie. De partnermigratie naar België zoals de visa-cijfers die aangeven, wijst erop dat rond de respectievelijk 10% en 25% van de partnermigranten uit bruiddonorlanden en hogere inkomenslanden naar België komen om te samenwonen (2005-2007), wat dus op eenzelfde trend wijst.

Deze stijging van de samenwoning is bij alle herkomstregio's merkbaar, weliswaar op een nog steeds relatief laag niveau bij de migrantengemeenschappen gegroeid uit de arbeidsmigratie van de jaren '60.

- *Leeftijd bij partnerschap*

Sinds 1.6.2007 wenst de wetgever voor de resident-derdelander en zijn partner dat de leeftijd van 21 jaar werd bereikt vooraleer kan overgegaan worden tot partnermigratie. Toch zijn nog steeds 9% van de partners die overkomen en 6% van de residenten die een partnermigrant laten overkomen jonger dan 21 jaar. Het zijn vooral de partnervorming met iemand uit Turkije (resp. 19 en 16%), Marokko (resp. 12 en 8%) en (ex-)Joegoslavië (resp. 16 en 12%) die dit aandeel bepalen. Bij partnermigratie uit deze landen bleef dit beleidsmatig mogelijk ook als de resident nog niet de Belgische nationaliteit had verworven, omwille van de bilaterale verdragen met deze landen.

- *Europa-route*

Een mogelijk recente ontwikkeling in de partnermigratiestroom is de partnermigratie naar recent in Vlaanderen gevestigde EU-burgers, niet-Belgen. Mogelijkerwijze wordt in die gevallen het Unierecht gebruikt om de strengere regels voor gezinshereniging in hun land te omzeilen. Voor het vaststellen van de omvang en de kenmerken van de Europa-route kijken we naar EU-burgers, niet-Belgen, die zich recent in Vlaanderen vestigden, en zich door een derdelander-partnermigrant laten vervoegen. We definieerden dat de vestiging van de EU-burger maximaal 2 jaar voor de 1ste inschrijving partnermigrant plaats vond om te spreken van potentieel gebruik van de Europa-route.

We komen hierbij voor de periode 2008-30/06/2011 (instroomjaren van de partners) voor Vlaanderen op maximaal 3309 gebruikers van deze mogelijkheid, waarbij er een licht stijgende tendens waar te nemen is. De maximale partnermigratie in het kader van een geproblematiseerd gebruik van de Europa-route bedraagt zo 11% van de totale instroom. Alle EU-nationaliteiten zijn vertegenwoordigd in deze migratiestroom, met een sterke oververtegenwoordiging van Nederlanders (2209, of 67% van het totaal). Bij deze migratie met Nederlandse residenten merken we geen lineaire stijging in de periode 2008 tot 30/06/2011: in 2008 vervoegden 665 partnermigranten een Nederlander die zich recent in Vlaanderen vestigde, 699 in 2009, en 623 in 2010. De derdelander-partnermigranten die een Nederlander vervoegen, komen voor meer dan de helft uit de klassieke immigratielanden voor Nederland: Marokko (31%), Turkije (15%) en Suriname (7%), terwijl bij de andere EU-burgers deze verdeling slechts instaat voor een derde van deze instroom. Daarnaast komen slechts 1,5% van de derdelander partnermigranten die een Nederlander in Vlaanderen vervoegen uit de hogere inkomenslanden, voor de andere landen is dit 11%. Niet enkel het aantal en de herkomst maar ook andere elementen van de koppels met een Nederlander verschillen van de andere EU-burgers. Zo woont slechts 11% van de Nederlanders in Brussel, terwijl dit voor de andere EU-burgers ongeveer 73 % is.

Deze grote en vooral heterogene groep personen integraal classificeren als "misbruikers" van gemeenschapsrecht, zou een vertekend beeld geven van de omvang van dit specifieke migratietraject. Een indicatie van de kortstondigheid van hun verblijf, en dus van een *mogelijke* poging tot het omzeilen van strenge Nederlandse regels voor gezinshereniging, zou kunnen blijken uit het aantal schrappingen uit het Rijksregister onder de Nederlanders. Deze administratieve ingreep is natuurlijk ook een gevolg van de grotere waakzaamheid van de Belgische autoriteiten voor deze instroom uit Nederland. Op het moment van extractie uit het Rijksregister waren 134 van de koppels die mogelijk gebruik maakten van de Europa-route uit het Rijksregister geschrapt. 72% van hen zijn Nederlanders en hun partner.

3. Types van partnermigratie

Partnermigratie is een uiting van een internationaal georiënteerde partnermarkt. Maar deze oriëntatie kan op verschillende manieren vorm gegeven worden. Het beschrijven van verschillende types partnermigratie is belangrijk als interpretatiekader bij het duiden van de cijfergegevens. De mechanismen die achter de partnermigratie liggen zijn immers vrij divers. We beschrijven drie types van partnermigratie, te weten: partnermigratie vanuit hoge inkomenslanden, partnermigratie vanuit bruiddonorlanden en transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie.

We beschrijven deze types aan de hand van de demografische patronen waarin ze tot uiting komen. Daarnaast bespreken we tevens de clusters welke een minder uitgesproken demografisch profiel vertonen. Meestal gaat het om meer recente migratiestromen. We duiden aan hoe deze clusters al of niet aansluiten bij een bestaand type partnermigratie. De onderstaande tabel, gebaseerd op de fact sheet (sectie 4.2.2), vat de belangrijkste demografische kenmerken van de voornaamste individuele landen en de landenclusters samen.

Tabel 4: Demografische patronen van de verschillend types van partnermigratie

Land of cluster partnermigrant	Aantal	% Derdelander bij geboorte	Geslachts- ratio	% Resident (man) minstens 10 jaar ouder	% 2e generatie	% Gesloten in buitenland	% Samen- woningen	% Buiten- stedelijk gebied
Marokko	9885	76	85	46	34	71	5	19
Turkije	3246	79	111	17	44	80	7	26
Midden-Oosten en Noord-Afrika (excl. Marokko en Turkije)	2541	63	88	46	15	67	9	24
Oost-Europa (niet-EU)	1438	78	64	22	14	65	11	27
West -en Centraal-Azië	482	69	62	27	12	74	8	21
Subsahara Afrika (excl. Congo)	3313	58	64	42	3	62	17	24
Congo (Dem. Rep.)	466	74	56	40	8	56	26	30
Oost-Azië en de Pacific	1778	59	28	28	4	68	11	26
Bruiddonorlanden	1490	6	5	53	4	52	20	45
Ex-Sovjet-Unie	1476	36	16	32	3	42	16	39
Latijns-Amerika en de Caraïben	2914	17	52	31	6	35	30	38
Hogere inkomenslanden	988	25	48	8	7	41	35	31
TOTAAL	30048	59	63	37	20	63	12	28

Bron: Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest (2008 – 30 juni 2011)

3.1. Partnermigratie vanuit hoge inkomenslanden

De reden om de hoge inkomenslanden apart te nemen als cluster ligt in de veronderstelling dat de internationale mobiliteit horende bij het politieke, sociale en economische leven van dergelijke landen tot specifieke patronen van partnermigratie kan leiden.

Uit de geanalyseerde gegevens blijkt dat deze landen inderdaad te typeren zijn door een specifiek demografisch profiel (zie tabel 4). Bij deze categorie partnermigraties is slechts 25% van de residenten derdelander bij geboorte. Partnermigratie komt hier dus voornamelijk voort vanuit de residenten die bij geboorte Belg (50%) of EU-burger (25%) zijn. Het aandeel partnerschappen gesloten in België is hoog. De partnerschappen worden gekenmerkt door een (Westers) huwelijkspatroon van relatief laat huwen (32% van de inkomende partners is ouder dan 35) en frequent samenwonen zonder huwen (35%). Het aandeel van mannen dat, als resident, jonger is dan de partnermigrant, is relatief zeer hoog (30%). Slechts 8% van deze mannen is meer dan 10 jaar ouder dan de partnermigrant. Dit leeftijdspatroon is een indicatie van gendergelijkheid. Ten slotte is voor deze groep landen het aandeel vrouwen onder de migratiepartners zeer hoog (geslachtsratio = 48).

3.2. Partnermigratie vanuit bruiddonorlanden

A. Klassieke bruiddonorlanden: Thailand en de Filippijnen

Thailand en de **Filippijnen** werden reeds vroeger omschreven als bruiddonorlanden (Deschamps, 2005). Op basis van de gepresenteerde gegevens kunnen we het demografisch patroon van de partnermigratie uit deze landen scherper beschrijven (tabel 4). De geslachtsratio is extreem laag (5 mannen op 100 vrouwen). Bij de residenten is het aandeel Belgen/EU'ers bij geboorte (94%) zeer hoog. Daarmee samengaand: 69% van de residenten is reeds minimaal 20 jaar in België. De residenten wonen relatief vaak in buitenstedelijk gebied (45%).

Bovendien kunnen we de door Deschamps (2005) omschreven definiërende kenmerken van dit type partnermigratie uitbreiden: de leeftijdsverschillen tussen de partners zijn vaak zeer hoog, in het voordeel van de man. 53% van de mannelijke residenten is minstens 10 jaar ouder dan de migratiepartner.

B. Andere bruiddonorlanden?

Tabel 5: Demografische profiel van de bruiddonorlanden en vergelijkbare landen(clusters)

Land of cluster partnermigrant	Aantal	% Derdelander bij geboorte	Geslachtsratio	% Resident (man) minstens 10 jaar ouder	% 2e generatie	% Gesloten in buitenland	% Samenwoningen	% Buitenstedelijk gebied
Bruiddonorlanden	1490	6	5	53	4	52	20	45
Ex-Sovjet-Unie	1476	36	16	32	3	42	16	39
Latijns-Amerika en de Caraïben	2914	17	52	31	6	35	30	38
Indonesië	116	15	15	46	5	42	27	35
TOTAAL	30048	59	63	37	20	63	12	28

Bron: Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest (2008 – 30 juni 2011)

Op basis van de gegevens en dit demografisch patroon kunnen we een paar andere gebieden aanduiden die ook dit patroon ten dele volgen (zie tabel 5). Dit is het geval voor de derdelanders geboren met de nationaliteit van de **(ex-)Sovjetunie**: een laag aandeel derdelanders als resident, een zeer lage geslachtsratio, een vrij groot aandeel mannelijke residenten dat minstens 10 jaar ouder is dan de partner en een hoog aandeel residenten dat in buitenstedelijk gebied woont (39%). Dit demografische patroon is echter niet zo extreem aanwezig als bij de klassieke bruiddonorlanden Thailand en de Filippijnen het geval is, wat wellicht wijst op een meer gemengd patroon.

Een tweede cluster is **Latijns-Amerika en de Caraïben**. Deschamps (2005) beschrijft Brazilië, het belangrijkste land in deze cluster (N = 1108), als een bruiddonorland. Ook uit onze gegevens kunnen we besluiten dat het demografisch profiel van de partnermigratie uit Brazilië gelijkenissen vertoont met dat van de bruiddonorlanden. Bovendien is dat ook voor de cluster Latijns-Amerika en de Caraïben, in zekere mate, het geval. Latijns-Amerika en de Caraïben hebben, net als bruiddonorlanden, een laag aandeel derdelanders onder de residenten. De geslachtsratio is laag tot gemiddeld en het aandeel residente mannen dat 10 of meer jaar ouder is dan de partner is gemiddeld (31 t.o.v. het gemiddelde van 37%).

Dit demografisch profiel is dus gelijkaardig, maar niet zo uitgesproken als bij Thailand of de Filippijnen. Hetzelfde geldt voor de geslachtsratio voor de totale vreemde bevolking. Bij Thailand en de Filippijnen is deze zeer laag (lager dan 20 in het Vlaams Gewest), waarschijnlijk een gevolg van een lange periode van een oververtegenwoordiging van vrouwen in de partnermigratie. Bij Latijns-Amerika en de Caraïben is deze geslachtsratio ook laag (tussen de 50 en 80 voor de meeste landen uit deze cluster), wat dus eveneens oververtegenwoordiging van vrouwen toont (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2008). Deze geslachtsratio is echter vrij hoog in vergelijking met Thailand of de Filippijnen, al komt Brazilië met 38 (in het Vlaams Gewest) in de buurt.

Daarnaast wijze we nog op enkele andere in het oog springende kenmerken van het demografisch profiel van deze cluster. Het aandeel EU'ers onder de residenten is opvallend groot (33%). Het gaat hier voornamelijk om Nederlanders (41% van de EU'ers) en Portugezen (23%). De partnermigratie

tussen Nederland, via Vlaanderen op basis van de Europa-route, en Suriname en Brazilië speelt hier mogelijk een rol. Het percentage samenwoningen is hoog (30%) en het aandeel van partnerschappen gesloten in het buitenland is laag (35%). Deze kenmerken vertonen enige gelijkenissen met de hoge inkomenslanden.

Bij de individuele landen met meer dan 100 partnermigraties is het demografisch patroon van partnermigraties uit **Indonesië** vrij gelijkaardig aan dat van de bruiddonorlanden: zeer lage geslachtsratio, residenten die hoofdzakelijk Belg of EU'er zijn en een zeer groot aandeel mannen dat 10 jaar of meer ouder is. Het aantal partnermigraties uit dit land is echter beperkt.

3.3. Transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie

A. Marokko en Turkije

Het huwelijkspatroon van de Marokkaanse en Turkse groep wordt gekenmerkt door transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie. Partnermigratie is een sinds decennia aanwezige verruiming van de partnermarkt die niet gedreven is door een scheve geslachtsverdeling van de lokale migrantengemeenschap. Deze partnermigratie gaat door in de 2de generatie. We gebruiken de term gemeenschap hier in demografische zin om aan te duiden dat het gaat om een groep mensen met dezelfde herkomst die in sterke mate partnerschapsbanden met elkaar aangaan. Dit *kan* gepaard gaan met andere gemeenschappelijke kenmerken maar dit hoeft niet zo te zijn.

Op basis van de rijksregistergegevens kunnen we het demografisch patroon van dit type omschrijven (tabel 4). De geslachtsratio is relatief in evenwicht. Er is een zeer hoog aandeel partnerschappen gesloten in het buitenland (70 tot 80%). Onder de residenten is het aandeel van de Belgen bij geboorte laag (meer dan 75% is derdelander). Op het moment van het partnerschap is het aandeel Belgen merkkelijk hoger (slechts een 20% is derdelander). Dit uit zich ook in een groot aandeel van de 2de generatie onder de residenten, respectievelijk 34 en 44% voor Marokko en Turkije. De geografische concentratie is vrij hoog. Voor Marokko is het hoge aandeel van Antwerpen en vooral Brussel opvallend. Voor Turkije kennen Oost-Vlaanderen, Limburg en Brussel een hoog aandeel.

B. Midden-Oosten en Noord-Afrika, West- en Centraal-Azië, Oost-Europa

Tabel 6: Demografische patronen transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie en vergelijkbare landen(clusters)

Land of cluster partnermigrant	Aantal	% Derdelander bij geboorte	Geslachtsratio	% Resident (man) minstens 10 jaar ouder	% 2e generatie	% Gesloten in buitenland	% Samenwoningen	% Buitenstedelijk gebied
Marokko	9885	76	85	46	34	71	5	19
Turkije	3246	79	111	17	44	80	7	26
Midden-Oosten en Noord-Afrika (excl. Marokko en Turkije)	2541	63	88	46	15	67	9	24
Oost-Europa (niet-EU)	1438	78	64	22	14	65	11	27
West -en Centraal-Azië	482	69	62	27	12	74	8	21
Tunesië	747	52	126	51	22	69	9	26
Algerije	690	61	89	51	19	59	11	21
TOTAAL	30048	59	63	37	20	63	12	28

A. Bron: Rijksregister, Vlaams en Brussels Gewest (2008 – 30 juni 2011)

De cluster **Midden-Oosten en Noord-Afrika** vertoont een vrij gelijkaardig demografisch patroon: hoog aandeel derdelanders onder de residenten, vrije evenwichtige geslachtsratio, en een 2de generatie die toch reeds een aandeel van 15% heeft (zie tabel 6). Op het niveau van de individuele landen binnen deze cluster zijn het vooral **Tunesië** (oververtegenwoordigd in Oost-Vlaanderen en Brussel) en **Algerije** (oververtegenwoordigd in Brussel) die aansluiten bij het Turks en Marokkaans profiel.

Ook het demografisch profiel van de partnermigraties van **West- en Centraal-Azië** (Afghanistan, Pakistan) en **Oost-Europa** (vooral ex-Joegoslavië) is in zekere mate vergelijkbaar met dat van Turken en Marokkanen: hoog aandeel residenten is derdelander bij geboorte, vrij hoog aandeel partnerschappen gesloten in het buitenland en een reeds relatief hoog aandeel van de 2de generatie (Oost-Europa: 14%, en West- en Centraal Azië: 12%), al is dit een stuk lager dan voor Turkije en Marokko. Verder is ook de geslachtsratio van de partnermigratie lager dan bij de voornoemde landen. Partnermigratie is dus voor deze clusters (nog) vooral een fenomeen waarbij vrouwen naar Vlaanderen komen. Voor West- en Centraal Azië is dit complementair met de hoge geslachtsratio's voor de totale vreemde bevolking van deze landen in het Vlaamse en Brusselse gewest (boven de 150). Bij Oost-Europa is de geslachtsratio meer in evenwicht (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2008).

Deze kenmerken (hoog aandeel derdelanders onder residenten, minder hoog aandeel 2de generatie en onevenwichtige geslachtsratio) suggereren dat de partnermigratie voor de clusters West- en Centraal-Azië en Oost-Europa mogelijk **gemeenschapsvormend** is. Indien partnermigratie op dezelfde wijze doorgaat, kan dit leiden tot de vorming van een gemeenschap in de demografische zin van het woord zoals hierboven gedefinieerd.

3.4. Andere patronen

Tenslotte zijn er nog landenclusters die een minder uitgesproken demografisch partnermigratieprofiel vertonen. Het betreft **Oost-Azië en de Pacific, Congo en Subsahara Afrika**. Het gaat om landen van waaruit doorgaans pas vrij recent migratiestromen van betekenis ontstonden. Het aandeel residenten dat hier reeds lang is, is lager dan dat we observeerden voor Turkije en Marokko, de hoge inkomenslanden en de bruiddonorlanden.

De demografische kenmerken laten geen éénduidige typering toe (tabel 4). Voor deze clusters worden partnermigraties gekenmerkt door een hoog aandeel residenten die derdelander zijn bij geboorte. De geslachtsratio is niet extreem laag en het aandeel mannelijke residenten dat minstens 10 jaar ouder is dan de partner is, wat Oost-Azië en de Pacific betreft, niet bijster groot. Dit alles verschilt sterk van het patroon dat we voor de bruiddonorlanden zagen. Daarnaast is de geslachtsratio veel lager dan dat van de Turken en Marokkanen, is er geen of een beperkte 2de generatie aanwezig onder de residenten, en is het aandeel van partnerschappen gesloten in het buitenland gematigd hoog – waardoor dit ook niet als een transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie kan getypeerd worden. Het huwelijkspatroon is ook niet te vergelijken met dat van de hoge inkomenslanden, welke gekenmerkt worden door een hoog aandeel samenwoningen, een klein leeftijdsverschil en een laag aandeel derdelanders onder residenten.

Er zijn wel relevante verschillen tussen de clusters. De voornaamste landen in de cluster **Oost-Azië en de Pacific** zijn India (N = 608), China (N = 536), Nepal (N=139) en Vietnam (N = 125). Indonesië hoort ook tot deze cluster, maar sluit qua profiel eerder aan bij de bruiddonorlanden (zie hoger). Een aantal van deze landen behoren tot de nieuwe groei-economieën. Echter, het partnermigratiepatroon is door het gemiddeld aandeel partnermigraties met een derdelander als resident en de zeer lage geslachtsratio wel heel verschillend van de hoge inkomenslanden. De geslachtsratio in de totale vreemde bevolking in deze landen is uiteenlopend: hoog tot zeer hoog voor India en Nepal – wat de lage geslachtsratio voor hun partnermigratie helpt te duiden - maar laag in China en Vietnam (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2008).

Het partnermigratiepatroon van **Congo en Subsahara-Afrika** wordt gekenmerkt door een lage geslachtsratio. Voor Subsahara Afrika (met belangrijke landen als Nigeria (N = 414), Kameroen (N = 340), Guinee (N = 318), Senegal (N = 256) en Ivoorkust (N =149)) is dit complementair met de eerder hoge geslachtsratio van de totale vreemde bevolking in het Brusselse en Vlaamse Gewest. Echter, voor Congo (N = 466) is de geslachtsratio van de totale vreemde bevolking vrij goed in evenwicht (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2008). Voor deze landen is het grote aandeel van de mannelijke residenten dat minstens 10 jaar ouder is dan de migratiepartner opvallend (40% of hoger). Tenslotte wijzen we ook op het bestaan van verschillen binnen de cluster. Ghana (N = 600), bijvoorbeeld, kent vrij gelijkaardige kenmerken als Turkije en Marokko, al is het aandeel van de 2de generatie zeer laag (wat voor een recente groep logisch is). Residenten die zich met een Ghanese partnermigrant verbinden wonen zeer geconcentreerd (53% in de provincie Antwerpen).

In zekere zin kunnen we ook de partnermigratie in deze clusters als **gemeenschapsvormend** beschouwen (hoog aandeel derdelanders onder de residenten) al is het aandeel van de 2de generatie onder de residenten zo laag dat de gemeenschapsvorming zeker pril is. Daarnaast is het zeker niet

bij alle landen zo dat een scheve geslachtsratio in de migrantengroep in Vlaanderen de drijvende kracht van de transnationale partnermigratie is.

4. Wetenschappelijke monitoring

Bij de monitoring van de partnermigratie kunnen we op basis van deze bevindingen de volgende richtlijnen preciseren.

4.1. Algemene monitoring van de partnermigratie doorheen de tijd aan de hand van de volgende basisgegevens, en een aantal bewerkingen:

- Grootte van de instroom
- Nationaliteit van de partnermigrant
 - o Grootte en aandeel van de instroom per herkomstland en per cluster
- Geslacht resident en partnermigrant
 - o Geslachtsratio partnermigranten
- Geboortejaar
 - o Leeftijd bij aankomst resident en migratiepartner
 - o Leeftijd bij partnerschap resident en migratiepartner
 - o Leeftijdsverschil tussen partners, specifiek het aandeel residente mannen (vrouwen) dat minstens 10 jaar ouder is dan de migratiepartner
- Plaats 1ste inschrijving en huidige woonplaats van resident en partnermigrant
 - o % Vlaams en Brussels Gewest
 - o % grootstedelijk centrum, andere centrumstad, buitenstedelijk gebied
 - o % provincies
 - o % gemeentes
- Jaar 1ste inschrijving
 - o Verblijfsduur residenten, % in jaar van relatie, 1-2 jaar vóór relatie in België, 3-9 jaar, 10-19 jaar, meer dan 20 jaar
 - o Geproblematiseerde Europa-route: aantal EU-burgers maximaal 2 jaar ingeschreven voor 1ste inschrijving partnermigrant
- Nationaliteit bij geboorte en bij partnerschap van de residenten
 - o % Belg, % EU'er, % derdelander
 - o Generatie resident (% Belg, % 1ste generatie, % tussengeneratie, % 2de generatie)
- Datum partnerschap
- Huwelijk of samenwoning
 - o Aandeel samenwoning
- Plaats partnerschap
 - o Aandeel partnerschappen gesloten in het buitenland

4.2. Types van partnermigratie

Om de partnermigratie te begrijpen is het belangrijk op basis van deze demografische kenmerken de landen en clusters in de besproken typologie te klasseren. We definiëren deze types aan de hand van de volgende kenmerken.

- Hoge inkomenslanden
 - o Laag aandeel residenten is derdelander bij geboorte
 - o Laag aandeel mannelijke residenten dat minstens 10 jaar ouder is dan partner
 - o Hoog aandeel samenwoningen
- Bruiddonorlanden
 - o Extreem lage geslachtsratio
 - o Zeer laag aandeel residenten is derdelander bij geboorte (en bij partnerschap)
 - o Hoog aandeel mannelijke residenten dat minstens 10 jaar ouder is dan partner
 - o Hoog aandeel van buitenstedelijk gebied als plaats van 1ste inschrijving
- Transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie
 - o Hoog aandeel residenten is derdelander bij geboorte
 - o Hoog aandeel 2de generatie
 - o Evenwichtige geslachtsratio
 - o Hoog aandeel partnerschappen gesloten in het buitenland

Tabel 7: typering van partnermigratie op basis van demografisch profiel 2008 – 30 juni 2011

	Hoge inkomenslanden	Bruiddonorlanden	Transnationale gemeenschapsbevestigende partnermigratie	Andere
Huidige landen en clusters	Verenigde Staten, Australië, Israël, Canada, Japan, ...	Thailand, Filippijnen	Marokko, Turkije	Oost Azië en de Pacific Congo en Subsahara Afrika
Gelijkaardige landen en clusters		Ex-Sovjetunie Latijns Amerika en Caraïben Indonesië	Midden Oosten en Noord-Afrika Oost-Europa West- en Centraal Azië	

Op die manier kunnen we de partnermigratie vanuit de verschillende landen opvolgen. Naast het monitoren van de bestaande types (de hoge inkomenslanden, de klassieke bruiddonorlanden Thailand en de Filippijnen, de gemeenschapsbevestigende migratie vanuit Turkije en Marokko) stelt het monitoren ons in staat nieuwe bruiddonorlanden en de toename of afname van transnationale gemeenschapsvormende/bevestigende partnermigratie vanuit nieuwere landen/clusters te detecteren.

Het detecteren van patronen in de partnermigratie kan op basis van de voorgestelde werkwijze. Prognoses maken voor de toekomst zijn door het ontbreken van de gegevens over de partnerkeuze echter niet mogelijk.

4.3. Relatie tussen beleid en partnermigratie

De hierboven voorgestelde omschrijving van de geproblematiseerde Europa-route moet mogelijk maken deze te monitoren door een maximaal aandeel te bepalen. Voor de periode 2008 – 30 juni 2011 is dit maximum bepaald op 11% van de partnermigraties.

Het grondig evalueren van het effect van de beleidswijzigingen in 2007 en 2008 is gezien de korte tijdsperiode waarvoor we betrouwbare kwantitatieve gegevens beschikken niet mogelijk.

4.4. Herdefiniëring landenclusters

Op basis van de analyse kunnen we ook een paar kleine wijzigingen in de clusters voorstellen:

- Aziatische hoge inkomenslanden: wegens verschillen met de andere, Westerse hoge inkomenslanden stellen we voor de Aziatische hoge inkomenslanden af te splitsen tot een aparte cluster
- Irak, Iran: wegens gelijkenissen in het partnerkeuzepatroon stellen we voor om beide landen van de cluster Midden-Oosten en Noord-Afrika naar de cluster Centraal en West-Azië over te brengen
- Indonesië: verwijderen uit de cluster Oost-Azië en de Pacific en als apart land klasseren (profiel gelijkaardig aan bruiddonorlanden)